

csak bizonyosfokú alkalmazkodás után használhatók fel a pedagógiában, azt bizonyítja, hogy az utóbbi nem több-kevesebb ügyességgel és célszerűséggel összszedett alkotórészek halmaza, hanem szervez alakulat, amelynek alaptevékenysége minden részében hatékonyan nyilvánul.

Ha a pedagógiának mint tudománynak a történetét kutatjuk, azt találjuk, hogy művelői közt nincs megegyezés a tudomány alapvetését és felépítését illetőleg. Elméletét különböző kiinduláspontokból indítják meg; bármelyik kutató munkáját nézzük, mindegyikben találunk hiányokat; a nevelés gyakorlata is távol áll ez elméletek ideális követelményeitől. Mindamellett ép ezekből az elméletekből alakult ki egy közös meggyőződés, hogy a pedagógia valami önálló dolog. Ez a meggyőződés biztosíthat bennünket arról, hogy a pedagógia mégis csak meg fog alakulni és elfoglalhatja a helyét a «kész» tudományok között.

*

A vizsgálatok kérdését tárgyalja a *Rein-féle Zeitschrift* 6. füzetében *Rudolf Pannwitz*. Megtartandónak véli az érettségi vizsgálatokat, mert egyetlen céljukat, a jók, az «érettek» kiválogatását nem mellőzhetjük. Evvel kapcsolatban általában óva int az elhamarkodott reformálástól. A gimnáziumtól minden támadás ellenére sem tagadhatjuk meg annak a megállapítását, hogy az értelemfejlés, a gondolkodni tanítás terén ér el eredményeket. Bárminő bírálattal illetik is működésének egyes részleteit, nem tudnak helyette jobbat ajánlani. Sőt a gimnázium megreformálása ellen szól az a körülmény is, hogy a mellette alakult iskolatípusok, reáliskolák, népiskolák, sőt az új német leányiskolák is erősen a gimnázium hatása alatt állanak.

*

A württembergi népiskolák felügyelete. Az 1909. aug. 17-i népiskolai törvény életbelépéséig (1910. ápr. 1.) a württembergi elemi és polgári iskolák felügyeletét teljesen az egyházak emberei végezték. Az új törvény a felügyeletnek három fokozatát állapítja meg: a helyi, kerületi és országos felügyeletet. A kerületi felügyelő hatáskörébe 120 osztály tartozik. Meglehető munkát ad egy embernek ezek felügyeletének ellátása, mert az adminisztratív ügyeket is teljesen egyedül kell intéznie. A törvény a következőkben szabja meg a kerületi felügyelő teendőit. Legalább egyszer évenként minden osztályt meglátogat. Az egyik félévben alapos vizsgálatot tart (előre megállapított napon az iskolai év vége felé), a másikban csak rövidebb látogatást végez. Ha a tanító természetben kapja lakását, a tanítói lakást is meg kell néznie és szükség esetén a hiányok pótlására bírnai fenntartó testületet. A tanítókkal négy gyűlést tart évente.

Egyszer azért, hogy a látogatásai alkalmából szerzett tapasztalatokról beszámoljon, kifejti nézeteit, megokolja intézkedéseit, megbeszélés tárgyává teszi az oktatás és nevelés fontosabb kérdéseit, hogy a vélemények tisztulásával megvessék az egyöntetű közös munkásság alapjait. Az ú. n. főértekezleten (Hauptkonferenz) a 60 évnél idősebb tanítóknak nem kell résztvenniök. Feladata ennek az értekezletnek a a tanítók tudományos továbbképzése. Ugyanezt a feladatot szolgálja évenként két mellék-értekezlet (Sonderkonferenz), amelyen a legfiatalabb tanítók vesznek részt, akik még nincsenek állandó alkalmazásban és legfeljebb hat éve tanítanak. A kerületi felügyelőnek a tanítóssággal való benső érintkezését teszik lehetővé a kerületi tanító-egyesületek, amelyeknek mindenki köteles tagja. A tagdíjakhoz az állam is hozzájárul és a befolyt összegből könyvtárat tartanak fenn. A könyvtári bizottság elnöke a köri felügyelő.

Egyelőre, míg az átmenet tart (1914-ig) a köri felügyelőknak kiszemelt tanítók minden külön készütség nélkül lépnek e fontos hivatalba, de később vizsgálatot fognak követelni, amelyhez külön készütség kell. A vizsgálatra olyanokat fognak bocsátani, akik az első szolgálati vizsgálat után vagy a második néptanítói szolgálati vizsgálatot, vagy a polgári iskolai képesítő vizsgálatot kitüntetéssel tették le és harmadfélévig foglalkoztak főiskolai tanulmányokkal. Résztvehetnek ezeken a vizsgálatokon még oly teológusok és filológusok is, akik az első szolgálati vizsgálattal befejezték tanulmányaikat. De minden jelöltnek igazolnia kell, hogy legalább két évet töltött gyakorlati működéssel hazai népiskolában.

A kerületi felügyelőből és a kerület közigazgatási főtisztviselőjéből alakult iskolaügyi kerületi főhivatal ügykörébe tartozik egyrészt tanítók középfokú büntetése (30 M-ig) és a községek felszólítása arra, hogy iskolai ügyben pénzt folyósítsanak.

Minden iskolaközségnek van helyi iskolatanácsa. Ebben a pap, a bíró, a tanítósság képviselői és az iskolaorvos mellett a szülők képviselői is részt vesznek. Feladata mindent megtenni az iskolai munkásság eredményessége érdekében, de az oktatás belső menetére nincs befolyással és a tanító működését sem bírálhatja. Az iskola belső életének vezetése a vezető tanító feladata, de ez is inkább mint tanácsadó szerepel, semmint fölöttes hatóság. Ugyancsak az iskola belső életének érdekében alakulnak a helyi tanítótestületek. Ezeknek a véleményét mindig meg kell hallgatni, amikor az iskola külső-belső életének alakításáról van szó. A fejlődés érdekében a testület megfigyelteti időnkint az egyes osztályokat, hogy minden tanító figyelemmel kísérhesse a többiek működését.

Az országos felügyelet felekezetek szerint oszlik meg. Evangé-

likus részről a főtanácsban helye van a konzisztórium egy tagjának, míg katolikus részen az egyházi tanács egyúttal iskolatanács is. Az izraelita iskolák az evangélikus főtanács alá tartoznak. E főtanácsnak hét tagja közül kettő jogász, négy pedig a tanítói karból került ki.

*

Az «ismétlő» diák. A német pedagógiai irodalom nemrég elhunyt kiváló munkása, *Müncch Vilmos*, egyik utolsó dolgozatában az ismétlő tanulókkal foglalkozik. Örömet senkinek sem szerez az ilyen gyermek, magának épúgy nem, mint másnak, aminek főoka a becsületre és szégyenre vonatkozó hagyományos ferde nézetek egyes lélektani tények nem ismeréséből kifolyólag. A szülők még mindig hajlandók a bukást a tanárok pedantériája, embertelensége rovására, írni, de legalább a tanárok közül kiveszett a hajlandóság, hogy a tanulók ostobaságára és lustaságára kivatkozással elintéztetnek vegyének minden esetet. Bármilyen derék tanár is azonban valaki, ennek a derékségnek aligha lehet igaz mértéke, hogy egy osztály minden tanulóját el tudja-e vezetni odáig, hogy tovább haladhasson a következő osztályba.

Senki sem lepődik meg, ha egy ifjú testi fejlődése egyszer megakad, máskor meg gyorsan halad, de általánosan elterjedt vélemény, hogy a szellemi fejlődésnek egyenletesen kell haladnia, hogy e téren nem kell időleges megakadásokkal, vagy egyéb szabálytalanságokkal számolni. Sokan szem elől tévesztik, hogy az iskolák évi tananyaga nem egymásra halmozandó anyag, hanem a tanulótlól fejlődő, gyarapodó szellemi erőt is kíván.

Az ismétlők közt két főtípust lehet megkülönböztetni: olyanokat, akik értelmességük, érdeklődésük, akarásuk és törekvésük mértékénél fogva általában nem ütik meg a mértéket és többnyire nemcsak egyszer buknak el, másrészt meg olyanokat, akiknek szellemi fejlődése egy bizonyos időben megakad, akiknek kissé hosszasan kell időzniök egy helyen, hogy aztán teljes erővel haladhassanak tovább. A többször-ismétlőktől könnyen megszabadulhatna az iskola anélkül, hogy ez lealázást jelentene a tanulóra. Külön iskolákba kellene őket utalni. Szerencsére azonban nem ezek teszik ki az ismétlők többségét. Egyesek eleinte jól haladtak, csak valami megállapodás állott be, egy évig pihenniök kell, hogy a pihenésben megerősödvé haladhassanak tovább. Ilyen esetben meg kell győzni e pihenés szükségéről, mielőtt még késő lenne. Mások mindig elmaradnak egy-egy kicsivel az osztály mögött, míg végre ez az elmaradás akkora lesz, hogy egyszer egy évet ismételniök kell. Ismét mások jól haladhattak volna, ha könnyelműen el nem hanyagolták volna dolgaikat; az ismétlés ezeket «észre téríti» és aztán teljes erővel dolgoznak. Külö-